

קיצור סדר ליל פסח באופן קל וברור ע"פ מנהגי תימן יע"א

(כמו שביארם והעמידם הגר"י רצאבי שליט"א בספריו שע"ה ח"ג ואגדתא דפסחא "פרי עץ חיים")

*רצוי להכין כוסות נאים מיוחדים שיש בהם לכל הפחות 86 סמ"ק כדי שיוכלו כל המסובים

(ובפרט הנשים שפעמים שקשה להן בשתיית היין) לקיים מצוות ד' כוסות בנקל ובהידור

*לא נוהגים כוס של אליהו הנביא [שע"ה סי' צא' הע' ה']

*רצוי להכין קודם ליל הסדר ג' כותות לכל סועד מן המצה שיוצאים בה יד"ח בליל הסדר (נפח של כ- 17 סמ"ק כדעת

הרמב"ם ומי שיוכל כ-28 סמ"ק כדעת השו"ע) וכן כזית [בין 17-26 סמ"ק בדוקא] מהכרפס (פיטרוזיליא/עלי

צנון/סלרי) [אגדתא דפסחא עמ' רד']

*רצוי שלכל אחד מבני הבית תהיה הגדה אחידה [תימנית (בלדי/שאמי)] כמו שיש לבעה"ב כדי למנוע בעיות וויכוחים וקודם

כל קטע ליתן הסבר מה צריך לעשות ואיך לקיים את המצה החשובה העומדת לפנינו בכל דיקדוקיה.

*יש נוהגים להיות עטופים בטלית מצויצת במשך כל הסדר והוא מנהג יפה ועכ"פ ראוי שלא יסיר את הבגד העליון מעליו

(חליפה וכיצ"ב) [שע"ה סי' צא' הע' ס']

*חייב ההסיבה היא בזמן: ארבעה כוסות, כזית מצה הראשון, כזית כורך וכזית אפיקומן ואם לא היסב בארבעה כוסות וגם בכזית

הראשון צריך לחזור לשנות ולאכול בהסיבה ובשאר אכילתו ושתייתו אם היסב הרי זה משובח [שע"ה סי' צ"א סעי' ד']

*מי שאינו שותה יין כל השנה מפני שמזיק לו (אך אינו נעשה חולה או נופל למשכב) אעפ"כ צריך לדחוק את עצמו לשנות

ארבעה כוסות ומ"מ יכול לשנות מיץ ענבים [שע"ה סי' צא' סעי' כג']

*בקשה מן המסובים שישמרו על הסדר ולהסביר להם את החשיבות של לילה זה ושימתינו בסבלנות וישתדלו ליהנות מכל רגע.

הוראה: אחת מהנשים/אחד מבני הבית ימוזג את הכוסות (ואת הכוס שלו עצמו אחר ימוזג לו/ה מטעם חירות).

הסבר: צריך לשנות רביעית (86 סמ"ק) בפעם אחת ולכל הפחות את רוב הכוס בפעם אחת וטוב מאוד לשנות כוס שלימה.

[שע"ה סי' צא' סעי' ה']

ושותים כוס זאת בהסיבת שמאל (ולא נהגו בקהילותינו שהנשים מסיבות ואם רוצה להחמיר על עצמה ולהסב טוב הדבר ובלבד

שאינ בעלה מקפיד על כך וגם שאין שם אנשים זרים [אגדתא דפסחא עמ' קסט' אות ס']

-צריך לכוון לקיים מצות ארבעה כוסות מדרבנן.

-צריך לשים לב לא לשנות את היין רק אחר ברכת "שהחיינו" ושכולם יכוונו לצאת ידי חובה בברכה מבעה"ב.

חלק מהשאמי שלא נוהגים לברך על כוס שניה צריכים לכוון לפטור בברכה זו את הכוס השניה.

קדש:

מקדש כשהשולחן מכוסה ואחר ברכת "שהחיינו" עונים "אמן" ויושבים ושותים בהסיבה על צד שמאל [שע"ה סי' צ' סעי' י']

הוראה: אחת מהנשים/אחד מבני הבית ישטוף את הכוסות בקערה עם מים משום חיוב מצוה וכיום שיש ברוזים הכי טוב בברז.

[שע"ה סי' צ' סעי' ט' ובהע' כא']

-כעת מגלים את המפה.

ונטול: (השאמי גורסים "ורחץ")

מנהג הבלדי: לברך על נטילה זו (כדעת רוב ככל הפוסקים [ענין אגדתא דפסחא עמ' קפ-קפא]) בא"י אמ"ה אקב"ו ענט"י.

מנהג השאמי: לא לברך על נטילה זו.

ומנגבים את הידים היטב.

כרפס טבול:

-צריך ליתן לב שהחרוסת כעת הינה רכה ואם היא עבה יש ליתן עליה קצת יין כדי שיהיה טיבול הכרפס במשקה.

הוראה: עדיף ליקח מעלי הפיטרוזיליא או הצנון ומי שלא אודה או קשה לו יכול לאכול כל מין ירק (כגון: תפו"א/ בצל/כרוב/

גרגר/מלפפון/כ"נ פשוט, ידב"ש) בתנאי שאינו מהדברים שיוצא בהם חובת מרור (כגון: חסא תמכא וכו') [אגדתא דפסחא אות צב' עמ' קצה']

כמות של כ- 17 סמ"ק וטוב לאכול ממנו בין 17-26 סמ"ק **למנהג הבלדי** [אגדתא דפסחא אות צה' עמ' רד'] **ולמנהג השאמי** פחות מכזית

[שע"ה סי' צא' סעי' ו']

וצריך לטבל בחרוסת אחרי הברכה ואוכלים [שע"ה שם]

ויש מהשאמי שמטבלים במי מלח/חומץ [שע"ה סי' צא' סעי' ו']

לכוון בברכת "בורא פרי האדמה" לפטור בזה גם את המרור שיאכלו מאוחר יותר וצריך לאכול זאת תוך שיעור זמן אכילת פרס

(נחלקו הפוסקים בשיעור זה בין 9-2 דקות [שע"ה סי' קג' הע' כד']).

הסבר: מי שנהג להסב יסב ומי שלא נהג (וכן מי שלא היה לו מנהג ידוע) להסב לא יסב באכילת הכרפס [אגדתא דפסחא עמ' קצד' ד"ה

ולענין הסיבה].

מכוון המברך להוציא את המסובים ידי חובה הברכה גם על המרור.

מברך בא"י אמ"ה בורא פרי האדמה" מטבלים את הכרפס בחרוסת(/ במי מלח/חומץ למנהג חלק מהשאמי) ואוכלים.

* **מנהג השאמי** שאחרי אכילת הכרפס בעה"ב נוטל את המצה האמצעית וחולקה לשתיים ומניח את החלק הגדול לאפיקומן (כורכו בטלית/סודר על שכמו) **ומנהג הבלדי**: לא לחצות את המצה כעת אלא רק סמוך לברכת המוציא. כעת מכסים את השולחן במפה (כדי שיראו התינוקות וישאלו למה לא אוכלים עכשיו) [שע"ה סי' צא' סעי' ח']
הוראה: אחת מהנשים / אחד מבני הבית ימוזג את הכוסות (ואת הכוס שלו עצמו אחר ימוזג לו/ה מטעם חירות) ולא שותים כרגע.

מגיד: מצות ההגדה היא מן התורה ויש לכוון לקיים המצוה [שע"ה סי' צא' סעי' ה'].
יוצאות הנשים ידי חובה בשמיעה מן האנשים ואם יודעות לקרוא בעצמן יקראו עמהם בלחש - בני הבית קוראים יחד את ההגדה בנעימה של משנה [אגדתא דפסחא עמ' רלו' אות קט"ו]
מתחילים בקריאת ההגדה (ובאמירת "הא לחמא עניא" **מנהג השאמי** להגביה את המצה הפרוסה).
אם אין כל המסובין מבינים לשון הקודש מעמידין קטן שיאמר נוסח "מא כבר" (ולשמחו ולעוררו יש נוהגים לתת בידו אחת הביצה ובידו השניה בשר צלי וכו') אך אם כולם מבינים לשון הקודש אין צורך שיאמרוהו [אגדתא דפסחא עמ' רנה'].
באמירת "היא שעמדה - מצילנו מידם" יש הנוהגים להגביה הכוסות בידיהם כדעת המקובלים [שע"ה סי' צא' סעי' ח' אגדתא דפסחא עמ' רפו' אות קע"ט]

ראוי לומר פסוק "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך" כדברי האר"י [אגדתא דפסחא עמ' מט'].
פסקת "אמרו רבותינו" **ראוי** לומר [אגדתא דפסחא עמ' נג'].
הסבר: אחר פסקת "ובאותות..." יש להביא כלי ויש אומרים **שראי** שיהיה שבור, רק בעל הבית שופך מכוסו, יש נוהגים לעשות השפיקה ע"י הטיית הכוס ויש נוהגים באצבע בכל אחת מהמכות ובאמירת "דם אש ותמרות עשן" ובדצ"ך עד"ש באח"ב (סה"כ שש עשרה שפיקות) ואח"כ זורקים את היין השפוך וממלאים לבעה"ב כוס חדש, יש נוהגים לזרוק את מה שנותר בכוסו של בעה"ב [שע"ה סי' צא' ובהע' כג'] והעיקר להוסיף על מה שנשאר בכוס [אגדתא דפסחא עמ' רצד' אות רא'].
וממשיכים ההגדה "ובמופתים... דם ואש ותמרות עשן... ובעה"ב שופך מכוסו.
הוראה: ככל אמירת "דיינו" המנהג הוא להגביה את השולחן [שע"ה סי' צא' סעי' ח'].
הסבר: כשמגיעים "פסח" יזהר שלא יגביה את הבשר וכשאומר "מצה זו" יגביה את המצה להראות לבני ביתו וכן "במרורים אלו" מגביה את המרור. וכשמגיעים לפסקת "לפיכך..." או לתחילת ברכת "אשר גאלנו" יש נוהגים ליטול את הכוס השני בידם עד חתימת ברכת "אשר גאלנו" [שע"ה סי' צא' סעי' ט'].

הוראה: מנהגינו לומר את ההלל בקירוי, דהיינו שבעה"ב אומר פסקא המסובים עונים אחריו "הללויה" וכן על זה הדרך (סה"כ קג' הללויות כמנין שנותיו של אהרן הכהן ע"ה ועיין הטעם בשערי יצחק החש"ע פר' וישב) ואין אומרים עתה אלא רק עד "לחלמיש למעינו מים" ואחר ברכת המזון משלימים את ההלל [שע"ה סי' צא' סעי' י'].
בברכת "אשר גאלנו" בעה"ב מברך בקול רם ומכוון להוציא ידי חובה את כל המסובים ויקשיבו לכל מילה ומילה ובגלל אריכות הברכה עדיף שיברכו עם בעה"ב בשקט ויסיימו לפניו לפחות ג' תיבות ואח"כ יענו "אמן".
מנהג קצת מהשאמי: לשתות פה מיד כוס שניה
ומנהג הבלדי: לברך עליה "באי אמ"ה בורא פרי הגפן" ושותים בהסיבת שמאל (כנ"ל).

רחצה

הוראה: ליטול ידים לסעודה בברכה.

מוציא מצה

הסבר: מנהג הבלדי: לוקח שתי מצות ובוצע אחת לשתיים ולוקח את המחצה ושם אותה על השלימה.

מנהג השאמי: לברך על שתי מצות ומחצה

מברך "המוציא" ובוצע ומחלק לכל המסובין (ואם אין לבצוע די ליתן לכל אחד כזית, מחלק להם חלק קטן מהפרוסה ומהשלימה והם מוסיפים על זה ממצה) (שמורה עבודת יד) שמונחת לפנייהם עד שיהיה להם כזית (כ-17 סמ"ק וטוב כ-28 גרם [שע"ה סי' צא' הע' מא']) ואחרי שכולם אווזים את הזית מברך על "אכילת מצה", עונים "אמן" ומטבלים המצה בחרוסת (ויש **מהשאמי** שנהגו לטבל במלח) [שע"ה סי' צא' סעי' טו'] (ואוכלים בהסיבת שמאל. [אגדתא דפסחא עמ' שע' אות רפ"ב])
(צריך לסיים האכילה תוך שיעור אכילת פרס 9-2 דקות וכתחילה יש לאכול תוך 4-3 דק').
לכוון לצאת ידי חובה בברכות "המוציא" ו"על אכילת מצה".

מרור

הוראה: כל אחד לוקח כזית מרור (חסא) ומכוונים לצאת ידי חובת הברכה "על אכילת מרור".
מטבלים בחרוסת ולא משהין את המרור בחרוסת (כדי שלא יתבטל טעם המרור) ואוכלים בלא הסיבה (תוך שיעור זמן אכילת פרס 9-2 דק' ולכתחילה 4-3 דק') וצריך ללעוס היטב. [שע"ה סי' צא' סעי' יח'].

כורך

הוראה: לוקחים עוד כזית מצה וכורכים אותה בכזית מרור (חסא) ולאחר שאומר בעה"ב "זכר למקדש..." מטבלים בחרוסת ואוכלים בהסיבת שמאל (תוך 9-2 דק' ולכתחילה 4-3 דק') [שע"ה סי' צא' סעי' יח'].

-כעת מחלקים את הבשר המבושל והצלי והביצים ואוכלים קודם כל את הבשר ואח"כ את הצלי ואח"כ את הביצים ונמשכים בסעודה כרצונם [שע"ה סי' צא' סעי' כ'].

-להזכיר למסובין שישמרו מקום לכזית אפיקומן שאוכלים קודם ברהמ"ז דחכם עינו בראשו שלא למלאות כריסו למען יוכל לאכול את האפיקומן כמצותו דהיינו שמתאוה קצת לאכול ולא באכילה גסה [שם].

צפון:

*ולא נהגו שהילדים גונבים את האפיקומן ואין לנהוג זאת [אגדתא דפסחא עמ' שלו-שלוה ובשע"ה סי' צא' סעי' ד' ובהע' יט']
אכילת האפיקומן וקריאת ההלל יהיו קודם חצות הלילה (ואין הכוונה ל- 12 בלילה לפי השעון אלא לפי שעות זמניות ככתוב בלוחות שנה) [שע"ה סי' צא' סעי' כ' ובהע' ט']
אחרי האפיקומן אסור לאכול ולשתות כלום אלא ב' כוסות של הסדר (כוס ג' ו-ד').
בעה"ב מחלק מהאפיקומן (החצי שנשמר בטלית/בסודר כנ"ל) ואם אין לבצוע די ליתן לכל אחד כזית, מחלק להם חלק קטן מהפרוסה והם מוסיפים על זה ממצה(שמורה עבודת יד) שמונחת לפניהם עד שיהיה להם כזית ואוכלים בלי שום טיבול בהסיבת שמאל. (תוך 9-2 דק' ולכתחילה 4-3 דק') [שע"ה סי' צא' סעי' כ'].
כעת אומרים דברי תורה ומאריכים בסיפור יציאת מצרים או קודם האפיקומן דאין אנו נוהגים לבאר ולפרש ההגדה קודם אכילת מצה כדי שלא ישנו התינוקות ומיהו הכל לפי העניין [אגדתא דפסחא עמ' ערב' אות קנה'].

ברכה:

הוראה: לשטוף את הכוסות כנ"ל ולמוזג כוס שלישית, מוציאים הכלים והלחם(המצות) מהשולחן ומשיירין קצת לחם (מצות) ומכסים אותו במפה, אחרי ברכת המזון (עדיף שבעה"ב יברך ברכת המזון) מברך בעה"ב בורא "פרי הגפן" ומנהג מקצת מהשאמי לכוון לפטור כוס רביעית.
המסובין מכוונים לצאת ידי חובה בברכת הגפן, עונים "אמן" ושותים בהסיבת שמאל [שע"ה סי' צא' סעי' כ' ובהע' מז']
ואחרי כוס שלישית לא שותים כלל חוץ מכוס רביעית או מים כדלקמן.

הלל כהלכה:

הוראה: לשטוף את הכוסות כנ"ל ולמוזג כוס רביעית וממשיכים את ההלל.
אחרי סיום ההלל מנהג הבלדי: לברך "בא"י אמ"ה בורא פרי הגפן" על כוס רביעית ושותים בהסיבת שמאל [שע"ה סי' צא' סעי' כא']
ואם שתה רביעית (86 סמ"ק) מכוס זו מברך "על הגפן ועל פרי הגפן".
-אחרי כוס רביעית לא שותים כלום חוץ מן המים וכן הוא מנהגינו והוא הדין שאסור לעשן ולצחצח שינים מטעם שזה מפיג טעם המצה (האפיקומן) [שע"ה שם סעי' כב' ובהע' נב' ואגדתא דפסחא עמ' שצג'-שצד' אות שכו'].
-יש נוהגים לקרות מגילת שיר השירים כולה או מקצתה ושירים גם שירים כגון: "חד גדיא" "אחד מי יודע" ועוד
ואח"כ הולכים לישון ונוהגים לקרוא קרית שמע על המטה כרגיל בימי החול [שע"ה סי' צא' סעי' א'] .
-ומי שיכול לספר ביציאת מצרים עד שתחטפנו שינה מה טוב [כך משמע מאגדתא דפסחא עמ' שצה' אות שכו'] .

"תלינו בטוב"

יקיר דב בן שמואל שונם- הלוי

אשקלון.

הערות בונות יתקבלו בברכה

052-7612342